

OFFENTLIGA TJÄNSTER UNDER ANGREPP

TTIP, CETA, och det hemliga samförståndet mellan
näringslivslobbyister och handelsförhandlare

Sammanfattning och kommentar

Offentliga tjänster i Europeiska unionen (EU) hotas av internationella handelsförhandlingar, där regeringarnas möjligheter att besluta om, och medborgarnas rätt till grundläggande tjänster som vatten, sjukvård och energi riskeras till förmån för företagsvinster. EU:s CETA-avtal med Kanada, vars ratificering kan påbörjas under 2016, och TTIP-avtalet, som förhandlas med USA är den senaste kulmen på dessa satsningar. I allra värsta fall kan offentliga tjänster låsas fast i en kommersialisering, som de inte kommer att kunna hämta sig från – oavsett hur skadligt resultatet än blir för välfärden.

Rapporten sprider ljus över det hemliga samförståndet mellan storföretagen och handelsförhandlarna när de överlägger om EU:s internationella handelsuppdrag. Den visar tjänstekoncernernas aggressiva agenda vad gäller TTIP och CETA, deras krav på omfattande ingrepp i marknader som hälsa, kultur, post, och vatten, som skulle släppa in dem och dominera dessa marknader. Samtidigt visas hur de som leder EU:s handelsförhandlingar rullar ut röda mattan för tjänsteindustrin, både med det konsoliderade CETA-avtalet, som publicerades i september 2014, och i utkastet till kapitel i TTIP och interna förhandlingsdokument, som speglar företagslobbyisternas önskelistor.

Viktiga observationer:

1. **TTIP och CETA bär tydliga spår av att de påverkats av samma företagslobbygrupper som verkar inom tjänstesektorn, och som byggts upp vid tidigare handelsförhandlingar under de senaste decennierna**, som t.ex. EU:s mäktigaste näringslivslobby BusinessEurope och European Services Forum, ett lobbyföretag som för samman

företagsföreningar och stora koncerner som British Telecommunications och Deutsche Bank.

2. **Förhållande mellan näringslivet och EU-kommissionen är ömsesidigt, och kommissionen stimulerar aktivt lobbyverksamhet kring sina handelsförhandlingar.** Det har karakteriserats som omvänd lobbyverksamhet, dvs. "den offentliga myndigheten lobbar näringslivet att lobba den". Pierre Defraigne, biträdande generaldirektör för EU-kommissionens handelsavdelning, kallar det för "ett systematiskt hemligt samförstånd mellan kommissionen och affärskretsar".

3. **Företagslobbyn har nått en enorm framgång med CETA, som ska bli det första EU-avtalet med en negativ lista vad beträffar tjänsteåtaganden.** Det innebär att alla tjänster är föremål för liberalisering, om inte ett uttryckligt undantag görs. Det är en radikal avvikelse från de positiva listor, som hittills nyttjats i alla EU:s handelsavtal, som endast omfattar de tjänster som regeringar gått med på att liberalisera, och lämnar andra branscher orörda. En negativ lista utökar handelsavtalets omfattning dramatiskt, då regeringar ger löften inom områden, som de kanske inte ens är medvetna om, t.ex. nya tjänster som uppstår i framtiden. Samma sak kan hända med TTIP, då kommissionen sätter tryck på EU:s medlemsstater att acceptera samma riskabla tillvägagångssätt för att möta näringslivslobbys krav.

4. **Storföretagen har med framgång lobbats mot undantag för offentliga tjänster i CETA och TTIP, då bägge avtalen omfattar så gott som alla tjänster.** Det finns ett mycket begränsat allmänt undantag, dock endast för tjänster "som tillhandahålls som myndighetsutövning". Men för att undantaget ska

gälla krävs att tjänsten utförs "varken på kommersiell grund eller i konkurrens med en eller fler ekonomiska operatörer". Dock finns det idag i så gott som alla traditionella offentliga sektorer privata företag jämte offentliga utförare, som ofta leder till hård konkurrens dem emellan. Detta begränsar undantaget för myndighetsutövning till en handfull centrala statliga funktioner, som brottsbekämpning, rättsskipning eller centralbankens tjänster. Samma problem gäller undantaget för de s.k. allmännyttiga verken, som endast ger EU:s medlemsstater rätt att reservera vissa tjänster som offentliga monopol eller ge dem exklusiva rättigheter; det innehåller så många klyvhål att det inte heller kan erbjuda offentliga tjänster ett adekvat skydd.

5. **Antagligen kommer det största hotet mot offentliga tjänster härrör nog från det vittomfattande investeringsskyddet, som är inskrivet i CETA och planeras bli del av TTIP.** Enligt proceduren som kallas tvistlösning mellan investerare och stat (investor-state dispute settlement - ISDS) skulle tusentals amerikanska och kanadensiska storföretag (liksom multinationella företag med hemvist i EU, som strukturerar sina investeringar genom dotterbolag på andra sidan Atlanten), kunna stämma EU och dess medlemsstater pga. av ändrade bestämmelser i tjänstesektorn, som minskar företagets vinster, och kan potentiellt leda till att många miljarder euro betalas ut i kompensation. Politik som styr offentliga tjänster – från att begränsa priset på vatten till att ta tillbaka företag som privatiserats i offentlig regi – har redan blivit föremål för ISDS anspråk.

6. **Reservationer och undantag i CETA och TTIP är otillräckliga och kan inte effektivt skydda den offentliga sektorn eller det demokratiska beslutsfattandet om hur den ska organiseras.** Det är särskilt viktigt då undantagen rent allmänt inte är tillämpliga på de skadligaste investeringsskydden och ISDS, vilket innebär att bestämmelser i känsliga offentliga sektorer som utbildning, vatten, sjukvård, social välfärd och pensioner är utsatta för alla möjliga sorters angrepp från investerare.

7. **EU-kommissionen följer näringslivets krav att låsa fast nuvarande och framtida liberaliseringar och privatiseringar av offentliga tjänster, t.ex. genom de farliga "stillastående-" och "spärrmekanismerna" – t.o.m. när tidigare beslut visat sig vara**

misslyckade. Det kan hota den växande trenden med att återta vattentjänster i offentlig regi (i Frankrike, Tyskland, Italien, Spanien, Sverige och Ungern), elnät (i Tyskland och Finland) och kollektivtransport (i Storbritannien och Frankrike). Det skulle kunna ses om ett brott mot CETA/TTIP om några av de misslyckade privatiseringarna i Storbritanniens nationella sjukvårdssystem NHS skulle återtas för att stärka non-profit verksamheterna, liksom förstatliganden och omreglering av finanssektorn, av det slag vi sett under den ekonomiska krisen.

8. **Att ge efter för storföretagens krav på obegränsad tillgång till statlig upphandling kan begränsa regeringars möjligheter att stödja lokala företag och utförare utan vinstintresse, och gynna outsourcing av arbetstillfällen i den offentliga sektorn till privata företag,** där de anställda ofta tvingas utföra samma arbete med sämre löner och arbetsvillkor. Regeringar har redan i CETA lovat bort ett antal branscher till bindande konkurrensutsättning över Atlanten när de ska upphandla varor och tjänster – ett effektivt privatiseringsmedel, som gradvis överför offentliga tjänster till utförare med vinstintressen. Lobbygrupper i USA, som Alliance for Healthcare Competitiveness (AHC), och amerikanska regeringen vill drastiskt reducera tröskeln för konkurrensutsättning över Atlanten i TTIP.

9. **Både CETA och TTIP hotar att liberalisera vård och omsorg och göra det svårt att anta nya bestämmelser i branschen.** Storbritanniens TTIP-tjänster omfattar uttryckligen sjukhustjänster. Enligt CETA-texten och de senaste TTIP-utkasterna är det inte mindre än 11 stater i EU som liberaliserar omsorgstjänster, som t.ex. äldreboende (Belgien, Cypern, Danmark, Frankrike, Tyskland, Grekland, Irland, Italien, Portugal, Spanien och Storbritannien). Det kan komma i vägen för åtgärder att skydda omsorgsbranschen mot ekonomiska investerare vars strategi är att plundra företag, av det slag som ledde till att företaget Southern Cross i Storbritannien kollapsade.

10. **EU:s senaste TTIP-utkast om tjänster innebär allvarliga begränsningar av samhällsomfattande tjänster och inskränker konkurrens från offentliga postföretag,** och speglar de stora kurirföretagens, som t.ex. UPS eller FedEx, önskemål. Avsikten med samhällsomfattande tjänster, som daglig postgång till avlägsna platser utan extrakostnader, är att till ett

rimligt pris garantera att alla har tillgång till grundläggande tjänster.

11. **TTIP och CETA hotar att inskränka allmännyttiga verk från att producera och distribuera energi i enlighet med mål om samhällsintresset**, t.ex. genom att stödja förnybar energi i kampen mot klimatförändring. Ytterst få medlemsstater i EU har i handelsuppgörelserna uttryckligen reserverat sin rätt att vidta vissa åtgärder vad gäller elproduktion (endast Belgien, Portugal och Slovakien) och lokala eldistributionsnät (bl.a. Belgien, Bulgarien, Ungern och Slovakien).

12. **USA ser med intresse att utbildningsmarknaden öppnas genom TTIP** - från managementutbildningar och språkkurser, till inträdesprov till gymnasier. Amerikanska utbildningsföretag på den europeiska marknaden, som Laureate Education, Apollo Group och Kaplan Group kan dra nytta av det i lika hög grad som tyska mediekoncernen Bertelsmann, som nyligen köpt en andel i Udacity, en amerikansk utförare av onlineutbildningar. EU-kommissionen har frågat EU:s medlemsstater vad de har för "potentiell flexibilitet" beträffande USA:s begäran om utbildningstjänster.

13. **Den amerikanska filmindustrin vill att TTIP avskaffar kvoter om europeiskt innehåll och andra system som stöder den lokala filmindustrin** (till exempel i Polen, Frankrike, Spanien och Italien). Lobbygrupper, som Motion Picture Association of America (MPAA) och USAs regering har därför opponerat sig mot att audiovisuella tjänster ska undantas EU:s TTIP mandat, vilket franska regeringen kämpat för. De försöker nu begränsa undantaget så mycket som möjligt, bl.a. genom att utesluta radio- och TV-sändningar ur begreppet audiovisuella tjänster – tydligen med stöd av näringslivsgrupper i EU som BusinessEurope och EU-kommissionen.

14. **Finansiella investerare som BlackRock, som är engagerade i offentliga tjänster i Europa, kan utnyttja TTIP:s och CETA:s föreskrifter om finansiella tjänster och investeringskydd till försvar för sina intressen mot "betungande" bestämmelser**, till exempel att förbättra arbetsvillkoren i omsorgsbranschen. Lobbygrupper som TheCityUK, som företräder den i Storbritannien baserade finansindustrin, trycker hårt på att få ett "omfattande" TTIP, som "ska täcka alla aspekter av den transatlantiska ekonomin".

15. **Amerikanska tjänsteföretag lobbar också för att TTIP ska ta itu med handelshinder, som t.ex. arbetslagstiftning**. Det amerikanska företaget Home Instead, en ledande utförare av hemtjänster för pensionärer och som bedriver verksamhet i flera av EU:s medlemsstater, vill t.ex. att TTIP ska ta itu med "den stelbenta arbetslagstiftningen", som tvingar företaget att erbjuda deltidsanställda "omfattande förmåner, bl.a. betald semester", vilket de påstår "onödigtvis driver upp kostnader för omsorg i hemmet".

Det som står på spel i handelsavtal som TTIP och CETA är vår rätt till viktiga tjänster. Dessutom handlar det om våra möjligheter att styra alla slags tjänster till förmån för samhället i stort. Om de får fortsätta på den inslagna vägen kommer handelsförhandlingar så småningom göra det omöjligt att genomdriva beslut för det allmännas väl.

Ett sätt att effektivt skydda offentliga tjänster från den mäktiga handelsattacken vore att helt klart och tydligt utesluta alla offentliga tjänster ur alla EU:s handelsavtal och förhandlingar. Men ett sådant undantag skulle säkerligen inte räcka till att ta bort de många andra farorna av CETA och TTIP, då många av bestämmelserna äventyrar demokratin och medborgarnas välbefinnande. TTIP och CETA måste förkastas så länge som de inte slår vakt om möjligheterna att bestämma i samhällsintresset.

Utgiven av Association Internationale de Techniciens, Experts et Chercheurs (AITEC), Corporate Europe Observatory (CEO), European Federation of Public Services Unions (EPSU), Instytut Globalnej Odpowiedzialności (IGO), Transnational Institute (TNI), Vienna Chamber of Labour (Arbeiterkammer, Wien), och War on Want

Amsterdam / Bryssel / London / Paris / Wien / Warszawa, Oktober 2015

